

Helikopter Ebeveynlik Tutumu ile Psikolojik Beliriler Arasındaki İlişkide Şişirilmiş Benlik Duygusu ve Dürtüsellüğün Aracı Rolü

The Mediating Role of Inflated Sense of Self and Impulsivity in the Relationship Between Helicopter Parenting and Psychological Symptoms

Zeynep SET^{ID}

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye

ÖZ

Amaç: Helikopter ebeveynlik, çocuklarına çok fazla dikkat ve müdahale eden, onlar yerine kararlar alan, çocuklarının karşılaştıkları sorunları onlar yerine çözen ve fazla korumacı olmaya çalışan ebeveynlik tutumları olarak tanımlanmaktadır. Helikopter ebeveynliğin, günümüzde çocukların gelişiminde yaratabileceği olumsuz yönlerine dair artan bir ilgi vardır. Bu tarz bir ebeveynlik tutumunun özellikle de psikolojik problemleri etkilediği düşünülmektedir. Bu çalışmada, helikopter ebeveynlik ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, dürtüsellik ve şişirilmiş benlik duygusunun aracı etkisinin incelenmesi hedeflenmektedir.

Yöntem: Çalışmanın örneklemini 337 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların algıladıkları helikopter ebeveynlik Algılanan Helikopter Ebeveynlik Tutumu Ölçeği ile, psikolojik belirtileri Kısa Semptom Envanteri ile, dürtüsellik seviyeleri Barratt Dürtüsellik Ölçeği ile ve şişirilmiş benlik algısı düzeyleri, Şişirilmiş Benlik Algısı Ölçeği ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Anneden algılanan helikopter ebeveynlik düzeyi arttıkça, psikolojik belirtilerin, dürtüsellüğün ve şişirilmiş benlik algısının arttığı

görülmüştür. Öte yandan, babadan algılanan helikopter ebeveynlik ile diğer değişkenler arasında bir ilişki bulunmamıştır. Anneden algılanan helikopter ebeveynlik ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellüğün; şişirilmiş benlik duygusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide de dürtüsellüğün kısmi aracılık etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, anneden algılanan helikopter ebeveynlik ile dürtüsellik arasındaki ilişkide şişirilmiş benlik duygusunun tam aracılık etkisinin olduğu ortaya konmuştur.

Sonuç: Çalışmanın sonuçları anneden ve babadan algılanan helikopter ebeveynlik arasında fark olduğunu, anneden algılanan helikopter ebeveynliğin, psikolojik belirtiler seviyesinde artışla ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu ilişkide helikopter ebeveynlik dürtüsellik ve şişirilmiş benlik duygusunda artışa sebep olarak psikolojik belirtileri etkileyebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Helikopter ebeveynlik, dürtüsellik, şişirilmiş benlik algısı, narsisizm, psikolojik belirtiler

ABSTRACT

Introduction: Helicopter parenting is characterised as a parenting style that take too much care and intervention to their children, take decisions instead of them, solve the problems they face and try to be overprotective. There is a growing interest in the negative aspects of helicopter parenting. This type of parenting attitude is thought to affect psychological problems. The aim of this study is to investigate the mediating effect of impulsivity and inflated self-sense of self in the relationship between helicopter parenting and psychological symptoms.

Method: The sample of the study consists of 337 university students. Perceived helicopter parenting was evaluated by Perceived Helicopter Parenting Attitude Scale, psychological symptoms by Brief Symptom Inventory, impulsivity levels by Barratt Impulsivity Scale, and inflated sense of self levels by using the Inflated Sense of Self Scale.

Results: As the helicopter parenting level perceived from the mother increased, psychological symptoms, impulsivity and inflated sense of self increased. There was no relationship between helicopter parenting

perceived from the father and other variables. In the relationship between mother-perceived helicopter parenting and psychological symptoms, the inflated self-sense of self and impulsivity have a mediating effect; it was also found that impulsivity has a partial mediating effect on the relationship between inflated sense of self and psychological symptoms. In addition, inflated self-sense of self has a full mediating effect in the relationship between impulsivity and mother-perceived helicopter parenting.

Conclusion: The results of the study show that there is a difference between perceived helicopter parenting from mother and father. Perceived helicopter parenting is associated with an increase in psychological symptoms. In addition, in this relationship, helicopter parenting can affect psychological symptoms by causing an increase in impulsivity and inflated sense of self.

Keywords: Helicopter parenting, impulsivity, inflated sense of self, narcissism, psychological symptoms

Cite this article as: Set Z. Helikopter Ebeveynlik Tutumu ile Psikolojik Beliriler Arasındaki İlişkide Şişirilmiş Benlik Duygusu ve Dürtüsellüğün Aracı Rolü. Arch Neuropsychiatry 2020; 57:318-324.

GİRİŞ

Çocuk gelişimi için ebeveynlerin gelişimsel süreçteki rolünün çocuklardaki genel yaşam doyumu ve psikolojik uyum üzerinde olumlu sonuçları olduğu bilinmektedir (1). Ancak, genellikle çocuğun gelişimsel düzeyine uygun olmayarak, ebeveynlerin çok fazla katılımının psikolojik iyi oluşu düşürdüğüne dair araştırmalar da bulunmaktadır (2, 3). Çocuklarının üzerine fazlasıyla düşen ebeveynler, çok fazla dikkat gösteren, çocukları yerine kararlar alan ve sürekli iletişim ve yakınlık kurmaya çalışan aileler olarak tanımlanmaktadır (4). Bu ebeveynler için günümüzde kullanılan popüler etiket "helikopter"dir. Özellikle, 1980 ve 2000 yılları arasında doğan çocukların, yaşamlarının tüm alanlarına müdahale eden ve fazlasıyla korumaya çalışan ebeveynleri olduğuna dair bulgular vardır (5).

Helikopter ebeveynliğin etkileri günümüzün en sık rastlanan sorunları arasında yer almaktadır. Çocuklarının tüm boş vakitlerini etkinliklerle doldurmaya çalışma, çocuklarından fazlaca söz etme, sorumluluklarını onlar adına yerine getirme de bu ebeveynlerin en sık görülen davranışları arasındadır (6). Bu yönüyle, çocuklarına yol göstermeyi, yardım etmeyi isteyen ebeveynler aşırı koruyucu davranışlarıyla çoğunlukla çocuklarına yarardan çok zarar verebilmektedir. Böyle büyüyen çocuklar, kendi davranışlarının sonuçlarını, duygularını düzenlemeyi, sorun çözmeyi ve stresle başa çıkmayı öğrenememekte, bir sorunla karşılaştıklarında birinin kendilerini kurtarmasını beklemektedirler (5). Helikopter anne ve babalar son 25 yılda her kültürde artış göstermiştir ve sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde helikopter ebeveynlere daha sık rastlandığı bilinmektedir (7).

Daha önceki araştırmalara bakıldığında, psikolojik kontrol olarak da adlandırılan helikopter ebeveynliğin olumsuz sonuçları, "öz belirleme" (self-determination) kuramı ile yorumlanmıştır. Bu kurama göre, bir çocuğun sağlıklı olarak gelişebilmesi için doğuştan gelen üç temel ihtiyacı vardır. Birincisi, bireyin kendi seçimlerini yapabilmesi için gerekli olan otonomisidir. İkincisi, bireyin kendi başarılarını elde etmesi için gerekli olan yetkinliğidir. Üçüncüsü ise, sıcak ve gerçek olduğunu bildiği bir ilişkiye sahip olmaktır (8). Helikopter ebeveynliğin özelliklerine bakıldığında, ebeveynler çocuklarını kontrol altına almaya çalışarak çocuklarını daha az özerklik ve yetkinlik hissetmelerine neden olmakta ve bu da aralarındaki ilişkiyi olumsuz etkilemektedir (9). Ebeveynlerini özerkliğe teşvik edici olarak tanımlayan gençler, yetişkinliğe geçişte daha fazla uyum sağlama eğilimindedirler (10). LeMoyn ve Buchanan'ın (2011) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri araştırmasına göre, ebeveynlerinin kontrolü altında büyüdüklerini düşünen bireyler hayatlarından daha az memnundurlar ve kendileri hakkında olumsuz düşünceleri daha fazladır. Dolayısıyla kabul edilmek ve sevilme için baskı hissetmektedirler (2). Aynı zamanda, fazladan ebeveynlik desteği, olgunlaşmanın azalmasına ve kimlik oluşumunun gecikmesine de neden olabilmektedir (11).

Mevcut araştırmalar, daha az işlevsel olan ailelerde yetişen ergenlerin ve genç yetişkinlerin depresyon, anksiyete, alkol sorunu ve psikososyal olarak olarak olgunlaşmamış olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, psikolojik destek almaya da daha yatkındırlar (12). Örneğin, akranları ile karşılaştırıldığında helikopter ebeveyn ile büyüyen çocuklar yetişkinlik dönemlerinde daha sık depresyon ve kaygı sorunları yaşamakta ve öfke nöbetleri geçirmektedir (9). Aynı zamanda, aşırı kontrolcü ebeveynlik daha yüksek kaygı düzeylerine sahip olunmasına neden olabilmektedir (13). LeMoyn ve Buchanan (2001) ise kontrolü fazla olan ailelerde büyüyen çocukların genç yetişkinlikte daha fazla duygusal sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, her alanda kontrolü sağlamaya çalışan ebeveynlerin çocukluk çağında, çocuklarının duygularını deneyimlemesine müdahale etmeleri ve durumun duygu düzenlemeyi öğrenememelerine sebep olması şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca, ebeveynlerinin helikopter ebeveyn özelliklerine sahip olduğunu belirten üniversite öğrencilerinin, genel refah düzeylerinin düşük olması nedeniyle

kendileri hakkında daha olumsuz hissettiğini belirtmişlerdir. Bu gruptaki öğrencilerin, kaygı ve depresyona karşı ilaç almaya daha yatkın oldukları bulunmuştur (2). Bu çalışmada, helikopter ebeveynlik ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Bulgular göz önüne alındığında, bu çalışmada helikopter ebeveynlere sahip olduğunu belirten katılımcıların, psikolojik belirti düzeylerinin daha yüksek olması beklenmektedir.

Aracılık Etkisi: Şişirilmiş Benlik Duygusu ve Dürtüsellik

Ebeveyn çocuk etkileşimleri ve ebeveyn davranışlarının, yetişkinliğe geçişte çocuğun öz-kavramlarını (self concepts), etkilediği düşünülmektedir. Ebeveynin kontrol davranışları, çocuğun kendi yeteneklerine güven duymasının önüne geçerek işlevsel baş etme yöntemlerini engelleyebilir (14). Örneğin, sıcaklık gösteren fakat gerekli sınırları koyamayan ebeveynlerin çocukları düşük öz-değere sahip olmakta, gerekli sınırları koyan, aynı zamanda sıcak ve ilgili bir çevre yaratan ebeveynlerin çocukları ise, yetişkinlik döneminde yüksek öz-yeterliliğe ve öz-değere sahip olmaktadır. Bununla birlikte, fazla kontrolcü, aşırı korumacı davranışlarda bulunan ebeveynleri olan çocuklar, diğerlerinden onay, dikkat ve yönlendirme görme ihtiyacı olan bireyler olarak ortaya çıkmaktadır (6). Ayrıca, işlevsel olmayan baş etme stilleri kullanmakta, daha yüksek seviyede narsisizm bildirmektedirler (15). Araştırmalar, narsisizmin gelişmesinde ebeveynlik tarzlarının etkisi olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalarda genellikle narsisizmin kendisi genel bir boyut olarak değerlendirilmiştir. (16). Fakat, patolojik narsisizme giden süreçte "şişirilmiş benlik duygusu" (inflated sense of self) olarak kavramsallaştırılan durumun önemli olduğu düşünülmektedir. Bu durum, diğerlerini aşırı derecede etkilemeye çalışma, doymak bilmeyen bir onay ihtiyacı ve başkalarının dikkatinin merkezinde olma isteği ile tanımlanmaktadır (17). Helikopter ebeveynlikte olduğu gibi, ebeveynler çocuklarını fazlasıyla övdüklerinde, aşırı hoşgörülü davrandıklarında ve en korunaklı ortamı yaratmaya çalıştıklarında bu kişilik yapısının oluşması olası görülmektedir (18). Büyükmec ve kırılğan narsistik kişilik yapılarının, kaygı, depresyon ve psikolojik şiddet ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Büyükmec narsisizm kaygı ve depresyon ile de ilişkili görülmektedir. Özetle, ebeveyn davranışları ruh sağlığını etkilediği gibi, kişinin öz kavramlarını da etkileyebilmektedir. Bu çalışmada narsisizmin alt bileşeni olan şişirilmiş benlik duygusunun helikopter ebeveynlik ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide aracı rolü test edilmiştir.

Ebeveynlikte aşırı kontrolcü ebeveynlik tehlikeleri hakkındaki uyarıların aksine, çocuk gelişimi literatürü, çocukların yaşamlarına ebeveynlerin fazla dâhil oluşunun sağlıklı gelişmeyi kolaylaştırdığına dair de kanıtlar sunmaktadır. Ebeveynleri yaşam olayları karşısında destekleyici olan ve gelişimsel olarak uygun davranan çocuklar, daha iyi duygusal durumları (19) ve daha olumlu akran ilişkileri (20) de içeren daha olumlu sosyal sonuçları desteklemektedir. Bu bulguların aksine, ebeveynlerin fazla dâhil olmasının çocukların davranış problemlerine olumsuz etkisi olacağını gösteren araştırmalar da vardır. Anneler, çocuklarının gelişimsel düzeyine ve ihtiyacına uygun olmayan bir tutum sergilediklerinde, genç yetişkinlikte depresyon, kaygı bozukluğu gibi daha fazla içselleştirme problemi yaşadığına dair bulgular vardır (20). Yüksek ebeveyn katılımı, özellikle çocuklar ergenliğe girerken psiko-sosyal uyumlarına zarar verebilmekte ve okulda, dürtüsellik gibi dışsallaştırma problemlerine sebep olabilmektedir (21). Bu farklı sonuçlar göz önüne alındığında, ebeveyn katılımının miktarından ziyade türünün önemli olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar davranışların kontrolü çocuklarda iyi sonuçlarla ilişkilendirilse de (20), psikolojik kontrol ve sürekli müdahale çocuğa zarar verebilmektedir. Psikolojik kontrol, çocukların problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin önüne geçmeye başladığında, çocuklar kendini ifade edememeye başlamakta ve bu durum öfke patlamalarına veya dürtülerini kontrol edememeye sebep olmaktadır (21). Kontrolün aksine, ebeveynler çocuklarının özerkliğini desteklediğinde, sosyal ve duygusal olarak daha uyumlu olduklarına, daha az davranışsal problemler yaşadıklarına, daha az kaygı ve depresyon belirttiklerine dair bulgular

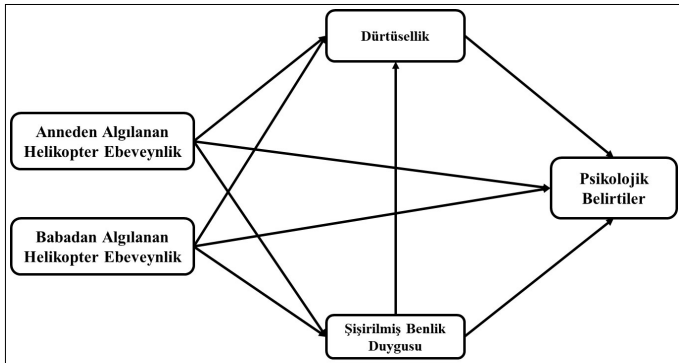
vardır (22). Bu çalışmada helikopter ebeveynlik ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide dürtüselliğin aracı rolü test edilmiştir.

Helikopter ebeveynlik araştırmalarda genel olarak anneden algılanan helikopter ebeveynlik olarak değerlendirilmiş olup, babalar üzerine yapılan araştırmaların kısıtlı olduğu ve sonuçlarda farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan bir çalışma anne ve babadan algılanan helikopter ebeveynliğin birbirleri ile yüksek derecede ilişkili olduğunu ve verilerin tek bir "ebeveyn" puanında birleştiklerini bulgulamıştır (23). Başka bir çalışmada ise, helikopter ebeveynlik babadan algılandığında olumlu sonuçları olduğu bulunmuştur. Helikopter ebeveynlik davranışları gösterdiğinde çocuklar babalarına sıcak ve yakın hissetmektedirler. Bu durum çocukların annelerinden ve babalarından algıladıkları helikopter ebeveynlik davranışlarında farklılık olabileceğini, müdahaleci anneyi boğucu olarak değerlendirebilirken babalarını iyi ebeveynler olarak görebildiklerini göstermektedir (24). İsrail'de yapılan bir araştırma ise, babaların ebeveynlik tutumlarında fazla korumacı olmasının çocuklarda negatif duygusal ve sosyal etkileri olması ile ilişkilendirmiştir (25). Elde edilen farklı sonuçların, helikopter ebeveynliğin kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülse de, babadan algılanan helikopter ebeveynlik ile ilgili araştırmalar sınırlı olduğundan daha fazla bulguya ihtiyaç vardır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, algılanan helikopter ebeveynlik tutumu, dürtüsellik, şişirilmiş benlik duygusu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri (Şekil 1) ortaya koymak üzere ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Çalışmanın etik onayı verilerin toplanacağı üniversitenin 20.05.2019 tarih ve T2019-6 onay numarası ile Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Şekil 1. Hipotetik Model

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklem büyüklüğü ile ilgili alt limit G*Power 3.1.9.2 paket programı ile 129 olarak hesaplanmıştır [$f^2=0,15$, $\alpha=0,05$, Yordayıcı değişken sayısı: 4]. Araştırmanın çalışma grubunu Namık Kemal Üniversitesinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında çeşitli fakülte ve bölümlerde öğrenim gören 337 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki bireylerin 201'i (%59,6) kadın, 136'sı (%40,4) erkektir ve yaşları 22-39 arasında değişmektedir ($\bar{X}=22,12$, $S=3,31$).

Veri Toplama Araçları

Algılanan Helikopter Ebeveynlik Tutumu Ölçeği

Yılmaz (2019) tarafından geliştirilmiş ölçekte toplamda 25 madde bulunmakta, uygulama sırasında anne ve baba formu olarak iki form şeklinde uygulanmaktadır. Ölçekte, her bir madde dörtlü Likert olarak

puanlanmakta, ölçekten alınan puanların artması algılanan helikopter ebeveynliğin artması anlamına gelmektedir. Ölçeğin, etik ve ahlaki konularda helikopterlik, akademik/okul yaşamı konularında helikopterlik, temel güven ve yaşam becerileri konusunda helikopterlik, duygusal-kişisel yaşam alanında helikopterlik olmak üzere dört alt alanı bulunmaktadır (26). Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlılık katsayısı anne formu için 0,86 ve baba formu için 0,85 olarak hesaplanmıştır.

Şişirilmiş Benlik Duygusu Ölçeği

Ölçek Yılmaz (2018) tarafından geliştirilmiştir (27). Manipülasyonda enflasyon, bencillikte enflasyon, sosyal yönelimde enflasyon ve kendini abartmada enflasyon olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. 5'li derecelendirme benimsenmiştir. Buna göre; "Bana Hiç Benzemiyor: 1", "Bende Bu Özellik Çok Az Var: 2", "Bende Bu Özellik Biraz Var: 3", "Genellikle Ben de Böyle Yaparım: 4" ve "Aynı Benim Gibi: 5". Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı dört alt boyut için 0,76 ile 0,79 arasında hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise 0,90 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin uyum geçerliliği amacıyla dört ölçekle yapılan sınamalarda da korelasyon ve yordama gücünün yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar şişirilmiş benlik duygusunun arttığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlılık katsayısı ise 0,87 olarak hesaplanmıştır.

Barratt Dürtüsellik Ölçeği

Barratt Dürtüsellik Ölçeğinin günümüzdeki versiyonu olan BIS-11 ise Patton ve ark. (1995) tarafından geliştirilmiş (28) ve Türkiye'de geçerlik güvenilirlik çalışması ise Güleç ve ark. (2008) tarafından yapılmıştır (29). Ölçek 30 maddeden oluşmakta ve her bir madde 4'lü Likert olarak puanlanmaktadır. Yüksek puanlar yüksek dürtüsellik düzeyini gösterir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarılma çalışmasında alt boyutlarda ölçeğin orijinal formundan farklı bir faktör yapısı elde edilmiş ve her bir alt boyutun iç tutarlılık katsayısı düşük hesaplanmıştır. Ancak ölçeğin tamamına ilişkin iç tutarlılık katsayısının 80 olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle ölçek bu araştırmada tek boyutlu olarak ele alınmış ve değerlendirmeler ölçekten elde edilen toplam puan üzerinden yapılmıştır. Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlılık katsayısı ise 0,82 olarak hesaplanmıştır.

Kısa Semptom Envanteri

Kısa Semptom Envanteri genel bir psikopatoloji değerlendirmesi için Derogotis (1992) tarafından geliştirilmiş Likert tipi kendini değerlendirme türü bir envanterdir (30). Kısa Semptom Envanteri, SCL-90-R ile yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan SCL-90-R'nin kısa formudur. SCL-90-R'nin dokuz faktörüne dağılmış olan 90 madde arasından, her faktörde en yüksek yükü almış toplam 53 madde seçilmiş ve 5-10 dakikada uygulanabilen, benzer yapıda kısa bir ölçek elde edilmiştir. Alt alanları, depresyon, anksiyete, somatizasyon, olumsuz benlik algısı ve hostilitedir. Normal örneklemelerde olduğu gibi çeşitli psikiyatrik ve medikal hastalarda ortaya çıkabilecek bazı psikolojik semptomları yakalamak amacı ile geliştirilmiş çok boyutlu bir semptom tarama ölçeğidir. Maddeler, "hiç yok" ve "çok fazla var" ifadelerine karşılık gelen 0 ile 4 değerleri arasında derecelendirilmiştir. Her alt ölçek için belirlenen toplam, o alt ölçekteki madde sayısına bölündüğünde o boyut için bir puan elde edilmektedir. Her bir alt test puanı ve genel belirti puanının yükselmesi psikolojik belirti düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlılık katsayısı ise 0,97 olarak hesaplanmıştır.

İşlem

Araştırmacı tarafından araştırmanın verilerinin toplanması için hazırlanan veri toplama kitinin cevaplanması için 10-15 dakika arasında bir zaman aldığı gözlemlenmiştir. Araştırmada test edilmesi planlanan hipotetik model IBM SPSS Amos 24,0 programı ile test edilmiştir. Modelin veriye uyumluluğu, örtük değişkenlere giden yol katsayılarına ait t değerlerinin anlamlılığına bakılarak değerlendirilmiştir. Yapılan ön analizlerde, değişkenlerin basıklık değerlerinin 0,27 ile 0,96 arasında, çarpıklık

değerlerinin ise 0,02 ile 0,87 arasında kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığı belirlenmiştir (31).

Yol (Path) Analizi

Günümüzde Yapısal Eşitlik Modellemesi tekniklerinden biri olarak kabul edilen yol analizi, genetikçi Sewall Wright'ın 1920'li yıllarda yaptığı bir dizi ampirik çalışma sonucunda ortaya koyduğu ve sosyal bilimlerde son yıllarda oldukça sık kullanılan bir veri analizi tekniğidir. Yol analizinin görsel sunumunu olan "yol diyagramı" da bu araştırmacı tarafından tanımlanmış ve ilgili alanyazına kazandırılmıştır. Yol analizi, gözlenen değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamak amacıyla (32), bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri ayrıştırılmasına ve hata değişkeninin kontrol altına alınmasına olanak sağlamaktadır (33). Diğer en büyük avantajı da, regresyon analizlerine sadece bir bağımlı değişken alınabilirken, path analizinde bağımlı değişken olarak birden fazla değişken alınabilir. Aynı zamanda, yol analizinde, bir değişken aynı anda hem bağımlı hem de bağımsız değişken olarak tanımlanabilir.

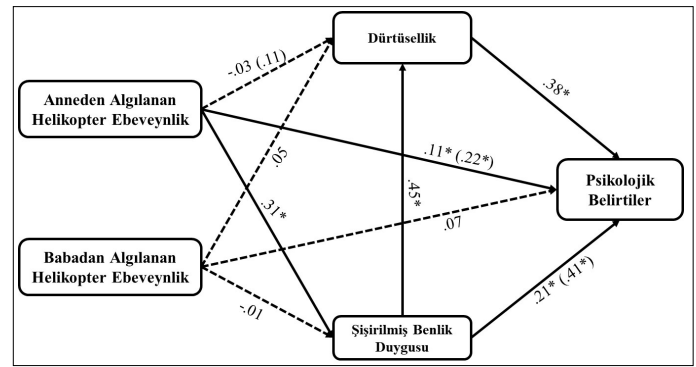
Bu araştırmada, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkide bazı potansiyel aracı değişkenlerin aracılık etkileri test edilmiştir. Aracılık testinde, birden fazla aracı değişkenin olduğu modellerde kullanılması tavsiye edilen iç içe geçmiş modeller (nested) stratejisi ve Bootstrapping yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Tanımlanmış bir modelde yer alan bazı parametrelerin sıfıra veya başka bir değere sabitlenmesiyle elde edilen modelin, ilk modelin bir bakıma alt modeli olarak kabul edildiği iç içe geçmiş modeller stratejisi, yapısal eşitlik modeli çalışmalarında önemli yer tutmaktadır. İki modelden hangisinin daha geçerli olduğuna iki modelin ki-kare değerleri farkının, modeller arası serbestlik derecesi farkında istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının değerlendirilmesi ile verilir. Modelin uyum iyiliği değerlerine katkısı sağlamayan ilişkiler modelden çıkarılır (34).

Dolaylı etkilerin anlamlılığına ilişkin destekleyici bir veri ortaya koymak ve dolaylı etkilerin anlamlılık düzeyini değerlendirmek için "Bootstrap" yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde mevcut veri setinde gözlemlerin rastlantısal olarak yer değiştirilmesi ile yeniden örneklenerek çeşitli miktarda ve büyüklükte veri setleri oluşturulmaktadır. Dolayısıyla mevcut veri setinden mümkün olduğunca fazla miktarda bilgi alınabilmektedir. Program ile orijinal veri setinden 1000 bootstrap örnekleme oluşturulmuş ve her bir yol ilişkisine dair 1000 tane tahmin elde etmek için tam aracı yapısal model her bir bootstrap yöntemi ile tekrarlanmıştır.

BULGULAR

Betimleyici İstatistikler

Araştırma kapsamında belirlenen modelde yer alan değişkenlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ve değişkenler arası korelasyonlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Şekil 2. Hipotetik Modele İlişkin Standardize Edilmiş Yol Katsayıları, * $p < .05$. Parantez içindeki değer, Anneden Algılanan Helikopter Ebeveynlik ile Psikolojik Belirtiler arasındaki yordayıcılık ilişkisinin, diğer değişkenlerin etkisi olmadığında halini yansıtmaktadır

Modele ait uyum iyiliği değerlerinin Ki-Kare/Serbestlik Derecesi (7,864/0,097): 1,97; GFI: 0,99; NFI: 0,98; CFI: 0,99 ve RMSEA: 0,054 şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu gözlenmiştir.

Verilen analiz sonuçlarına göre, araştırmacının dışsal bağımlı değişkeni olan psikolojik belirtiler ile anneden algılanan helikopter ebeveynlik ($r=0,22$, $p<0,05$), dürtüsellik ($r=0,48$, $p<0,05$) ve şişirilmiş benlik duygusu ($r=0,41$, $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Yol Analizi

Araştırma kapsamında test edilmek istenen hipotetik model test edildikten sonra modele ilişkin standardize edilmiş yol katsayıları Şekil 2'de verilmiştir.

Modelde yer alan standardize edilmiş yol katsayıları incelendiğinde, anneden algılanan helikopter ebeveynliğinin, psikolojik belirtileri ($\beta=0,11$, $p<0,05$) ve şişirilmiş benlik duygusunu ($\beta=0,31$, $p<0,05$); şişirilmiş benlik duygusunun, dürtüsellik ($\beta=0,45$, $p<0,05$) ve psikolojik belirtileri ($\beta=0,21$, $p<0,05$); ayrıca dürtüsellik psikolojik belirtileri ($\beta=0,38$, $p<0,05$) anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir.

Ayrıca, anneden algılanan helikopter ebeveynlikten psikolojik belirtilere giden yol katsayısının, diğer değişkenlerine etkisi olmadığında istatistiksel olarak anlamlı ($\beta=0,22$, $p<0,05$) olduğu, ancak diğer değişkenlerin etkisi girdiğinde istatistiksel olarak anlamlı kaldığı ($\beta=0,11$, $p>0,05$) ancak azaldığı, gözlemlendiğinden anneden algılanan helikopter ebeveynlikten psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide şişirilmiş benlik duygusunun; şişirilmiş benlik duygusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide dürtüsellik kısmi aracılık etkisinin olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, anneden algılanan helikopter ebeveynlik ile dürtüsellik arasındaki ilişkide

Tablo 1. Değişkenler Arası Korelasyonlar, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	\bar{X}	Ss	1	2	3	4	5
Kısa Semptom Envanteri Toplam Puanı	106,42	38,92	-				
Babadan Algılanan Helikopter Ebeveynlik	40,68	10,26	,07	-			
Anneden Algılanan Helikopter Ebeveynlik	46,31	10,87	,22**	,65**	-		
Barratt Dürtüsellik Ölçeği Toplam Puanı	63,23	10,49	,48**	,12*	,14**	-	
Şişirilmiş Benlik Duygusu Ölçeği Toplam Puanı	32,72	10,32	,41**	,19**	,30**	,45**	-

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Tablo 2. Bootstrap Test Sonuçları

Yol	Aracı	Yol Katsayısı (β)	%95 CI
Anneden Algılanan Helikopter Ebeveynlik – Psikolojik Belirtiler	Dürtüsellik ve Şişirilmiş Benlik Duygusu	,11* (.22*)	[.016; .205]
Anneden Algılanan Helikopter Ebeveynlik – Dürtüsellik	Şişirilmiş Benlik Duygusu	-,03 (.11)	[.061; .236]
Şişirilmiş Benlik Duygusu – Psikolojik Belirtiler	Dürtüsellik	,21* (.41*)	[.016; .205]

Not: Bootstrap 1000 örneklem üzerinden yapılmıştır (Hayes, 2009). β =Standardize Edilmiş. * $p < .05$

şişirilmiş benlik duygusunun tam aracılık etkisinin olduğu belirtilebilir. Tüm içsel ve dışsal bağımsız değişkenlerin birlikte psikolojik belirtilerin %31'ini açıkladığı da belirlenmiştir.

Aracılık Etkisinin Test Edilmesi

Anneden algılanan helikopter ebeveynlikten psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellik aracılık etkisi Bootstrapping yöntemi ile de test edilmiştir. Dolaylı etkinin anlamlılığı ile ilgili kriter, dolaylı etkiye ilişkin tahmin aralıklarının 0'ı içermemesidir. Eğer dolaylı etki aralığı 0'ı içermiyorsa dolaylı etkiler istatistiksel olarak manidar, içeriyorsa istatistiksel olarak manidar değildir (35).

Dolayısıyla, yapılan analizler sonucunda (Tablo 2), anneden algılanan helikopter ebeveynlik arttıkça şişirilmiş benlik duygusu ve psikolojik belirtiler artmakta; şişirilmiş benlik duygusu arttıkça dürtüsellik ve psikolojik belirtiler artmakta; dürtüsellik arttıkça psikolojik belirtiler de artmaktadır.

Aracılık testleri sonucunda, anneden algılanan helikopter ebeveynlik ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellik; aynı zamanda şişirilmiş benlik duygusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide dürtüsellik kısmi aracılık etkisinin olduğu belirlenmiştir. Anneden algılanan helikopter ebeveynlik ile dürtüsellik arasındaki ilişkide ise şişirilmiş benlik duygusunun tam aracılık etkisinin olduğu ortaya konmuştur.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı helikopter ebeveynlik ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi test etmek ve bu ilişkide şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellik aracılıklarını araştırmaktır. Helikopter ebeveynlik, anneden algılanan ve babadan algılanan helikopter ebeveynlik davranışları olmak üzere iki farklı alt boyutta değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre, psikolojik belirtiler, anneden algılanan helikopter ebeveynlik, dürtüsellik ve şişirilmiş benlik duygusu ile pozitif yönde ilişkilidir. Aynı zamanda anneden algılanan helikopter ebeveynlik psikolojik belirtileri ve şişirilmiş benlik duygusunu yordayıcı bir etkiye sahiptir. Anneden algılanan helikopter ebeveynlik ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide ise şişirilmiş benlik duygusu kısmi aracılık etkisine sahip bulunmuştur. Literatürle tutarlı olarak sonuçlar, helikopter ebeveynlik arttıkça, psikolojik belirtilerin arttığını göstermektedir (12). Bu durumun olası bir açıklaması, helikopter ebeveyn davranışları gösteren bir anneyle büyüyen çocuğun, stresli ve zorlu bir durumla karşılaştığında nasıl baş etmesi gerektiğini bilmemesi, diğerlerine ihtiyaç duyması ve bu durumların sonucundan kaygı veya depresif belirtiler gibi psikolojik semptomlar deneyimlemesi olabilir (5). Literatürde, çocukluk döneminde ailelerini aşırı korumacı olarak algılayan bireylerin, yetişkinlikte diğerlerinden onay arayan ve dikkat görme isteği olan bireyler olduklarına dair bulgular vardır (7). Şişirilmiş benlik duygusu yüksek olan bireylerin de benzer şekilde diğerlerini etkilemeye çalışma ve onay alma ihtiyacı duydukları bilinmektedir (18). Bu durum dikkate alındığında, çocuklarını

tehlikelerden koruma ve zarar görmelerini engelleme amacıyla fazla kontrolcü ebeveynlik olarak tanımlanan helikopter ebeveynlik ile ilişkili çıkması şaşırtıcı değildir. Ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin yetişkinlikte çocuğun öz-kavramlarına etkisi bilindiğinden (15), helikopter ebeveynliğin de şişirilmiş benlik duygusunu etkileyerek, çocuğun kendine güvenini ve diğerlerine algısını şekillendirdiği düşünülebilir.

Çalışmanın bir diğer sonucu ise, helikopter ebeveynlik ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide dürtüsellik kısmi aracılık etkisi olduğudur. Sonuçlar literatür ile tutarlıdır. Çocuklara sağlıklı bir kontrol sistemi uygulandığında ve çocukların bireyselleşmesi desteklendiğinde uyumlu olduklarına, duygularını daha kontrollü yaşadıklarına ve bunun sonucunda psikolojik belirtilerin de daha az olduğuna dair bulgular vardır (23). Dolayısıyla, çocuklara gelişimlerine uygun olmayan bir tutumla yaklaşıldığında, yaşam alanlarına müdahale edildiğinde, çocukların duygu düzenlemelerinde ve kendini ifade etmede zorluk yaşamaları ve daha fazla psikolojik belirti göstermeleri olası görülmektedir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu ise, şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellik arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğudur. Aynı zamanda, anneden algılanan helikopter ebeveynlik ve dürtüsellik arasındaki ilişkide şişirilmiş benlik duygusunun, ve şişirilmiş benlik duygusu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide de dürtüsellik aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Ebeveynler çocuklarına zayıf disiplin sağladığında ve her türlü davranışa hoşgörülü şekilde davrandığında, çocuklarda diğerlerinden daha fazla hakka sahip olduğu düşüncesi gelişebilmekte, benlik enflasyonu da denilen şişirilmiş benlik duygusuna sebep olabilmektedir (19). Daha önce de belirtildiği gibi, narsisizme yol açabilecek bu durumda, kişilerin daha fazla saldırganlık davranışlarına ve şiddet gibi şiddet sorunlara sahip olduğu bilinmektedir (36). Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde, bu bulgular doğrultusunda şişirilmiş benlik duygusuyla dürtüsellik arasındaki ilişkiden kaynaklı, bu tip davranış sorunlarının artış gösterdiği düşünülmektedir.

Çalışmanın sonuçları, anneden algılanan helikopter ebeveynliğin, psikolojik belirtiler, şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellik ile ilişkili olduğunu gösterirken, babadan algılanan helikopter ebeveynlik ile ilişki bulunamamıştır. Çocuklara yönelik ebeveynlik stillerinin, özellikle ergenlik döneminde ergenlerin benlik duygusunu etkilediği bilinmektedir (37). Ancak literatürde anne ve babadan algılanan ebeveynliğin hangisinin daha anlamlı olduğuna dair çelişkili sonuçlar bulunmaktadır. Çalışmanın sonuçları Litovsk ve Dusek'in (1985) çalışmasının bulguları ile benzerlik göstermektedir (38). Çalışmalarında, anneden algıladıkları ebeveynlik tarzının ve sevginin, benlik duygusu üzerinde daha fazla etkisi olduğunu bulmuşlardır. İçinde bulunduğumuz toplum yapısında kadınların birincil bakım veren olarak çocuk bakımında daha aktif rol aldığı düşünüldüğünde, annenin etkisinin çocuğun üzerindeki belirleyiciliğinin daha fazla olması beklenen bir durum olduğu düşünülmektedir.

Literatürde helikopter ebeveynlik ile şişirilmiş benlik duygusu ve dürtüsellik arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, helikopter ebeveynliğin ele alınacağı çalışmalarda şişirilmiş

benlik duygusu ve dürtüsellik de dikkate alınması gereken önemli değişkenler olabileceğine dair bulgular sunmaktadır. Helikopter ebeveynlik ile ilgili değişkenlerin belirlenmesinin, küçük yaşta çocuklara sahip ebeveynlerin bilinçlendirilmesi adına yapılabilecek eğitimlerde faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, psikolojik sıkıntıları etkileyen değişkenlere dair bulguların artması, gelişimini azaltmak için müdahale programları geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın güçlü yanlarının yanı sıra, sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmada tek bir üniversiteden veri toplanması, aile yapılarında benzerlikler yaratmış olabilir. Bu yüzden sonuçların başka popülasyonlara genellenebilirliği sınırlıdır. Bir diğer sınırlılık ise depresyon, kaygı gibi psikolojik sıkıntısı olan bireylerin ailelerinin, bu sıkıntılarında ötürü çocuklarına daha fazla yardım etme isteği içerisinde olmaları olabilir. Benzer şekilde psikolojik sıkıntı yaşayan çocuklar, yaşadıkları sorunlardan kaynaklı ailelerini suçluyor olabilir ve bu da algıladıkları ebeveynliğin olumsuz olmasına sebep olabilir. Bu nedenle çalışmanın modelinden ötürü değişkenler arası neden sonuç ilişkisi kurmak mümkün değildir. Ayrıca, sonuçlar yorumlanırken çalışmada psikolojik belirtilerin değerlendirilmiş olduğu ve psikopatolojinin varlığını göstermediği göz önünde bulundurulmalıdır. Ebeveynliğin etkisi yorumlanırken, kültürel özellikleri dikkate alınması da önemli olabileceği düşünülmektedir. Daha önceki çalışmalar, anneden ve babadan algılanan ebeveynliğin cinsiyete göre farklılık gösterebileceğini göstermektedir. Örneğin, Shek'in (2005) çalışması, babanın davranışlarının erkek çocuklar üzerinde daha etkili, annenin davranışlarının ise kız çocuklar üzerinde daha etkili olduğunu bulgulamışlardır (39). Bu sebeple gelecekte araştırmaların helikopter ebeveynliğin etkisini araştırırken cinsiyete göre karşılaştırma yapmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Etik Komite Onayı: Çalışmanın etik onayı, verilerin toplanacağı üniversitenin 20.05.2019 tarih ve T2019-6 onay numarası ile Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Hasta Onamı: Çalışmaya katılmaya gönüllü olan kişilere özbidirim ölçekleri tek oturumda uygulanmış, tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağlımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarların arasında çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışma sırasında, maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Ethics Committee Approval: Ethical approval for the study, the university will collect data 20.05.2019 date and confirmation number T2019-6 Tekirdağ Namık Kemal University, was taken from the Scientific Research and Publication Ethics Committee.

Informed Consent: Self-report scales were administered to those who volunteered to participate in the study in a single session, and informed consent was obtained from all participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors.

Financial Disclosure: During this study, no material and / or moral support was received.

KAYNAKLAR

- Fingerman KL, Cheng YP, Wesselmann ED, Zarit S, Furstenberg F, Birditt KS. Helicopter parents and landing pad kids: Intense parental support of grown children. *J Marriage Fam* 2012;74:880-896. [Crossref]
- Kouros CD, Pruitt MM, Ekas NV, Kiriaki R, Sunderland M. Helicopter parenting, autonomy support, and college students' mental health and well-being: The moderating role of sex and ethnicity. *J Child Fam Stud* 2017;26:939-949. [Crossref]
- LeMoyné T, Buchanan T. Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Soc Spectrum* 2011;31:399-418. [Crossref]
- Rainey A. Survey Provides Further Evidence of High Parental Involvement With College Students. *Chronicle of Higher Education* 2006;52:A39.

- Seçkin Ş, Hasanoğlu A. Çocukta rezilyans (1. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi 2016.
- Bradley-Geist JC, Olson-Buchanan J. Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students. *Educ Train* 2014;56:314-28. [Crossref]
- Kwon KA, Yoo G, De Gagne JC. Does culture matter? A qualitative inquiry of helicopter parenting in Korean American college students. *J Child Fam Stud* 2017;26:1979-1990. [Crossref]
- Deci EL, Ryan RM. Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Can Psychology* 2008;49:182-185. [Crossref]
- Schiffman HH, Liss M, Miles-McLean H, Geary KA, Erchull MJ, Tashner T. Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *J Child Fam Stud* 2014;23:548-557. [Crossref]
- Chirkov VI, Ryan RM. Parent and teacher autonomy-support in Russian and US adolescents: Common effects on well-being and academic motivation. *J Cross-Cultural Psychology* 2001;32:618-635. [Crossref]
- Dempsey I, Keen D, Pennell D, O'Reilly J, Neilands J. Parent stress, parenting competence and family-centered support to young children with an intellectual or developmental disability. *Res Dev Disabil* 2009;30:558-566. [Crossref]
- Gavazzi SM. The relation between family differentiation levels in families with adolescents and the severity of presenting problems. *Fam Relat* 1993;42:463-468. [Crossref]
- Levine M. The price of privilege: How parental pressure and material advantage are creating a generation of disconnected and unhappy kids. New York, NY: Harper Collins Publishers; 2006.
- Mabbe E, Soenens B, Vansteenkiste M, Van Leeuwen K. Do personality traits moderate relations between psychologically controlling parenting and problem behavior in adolescents? *J Personality* 2016;84:381-92. [Crossref]
- Segrin C, Wozidlo A, Givertz M, Montgomery N. Parent and child traits associated with overparenting. *J Soc Clin Psychol* 2013;32:569-595. [Crossref]
- Cramer P. Young adult narcissism: A 20 year longitudinal study of the contribution of parenting styles, preschool precursors of narcissism, and denial. *J Res Personality* 2011;45:19-28. [Crossref]
- De Hoogh AH, Den Hartog DN, Nevicka B. Gender differences in the perceived effectiveness of narcissistic leaders. *Appl Psychol* 2015;64:473-498. [Crossref]
- Hart CM, Bush-Evans RD, Hepper EG, Hickman HM. The children of narcissus: Insights into narcissists' parenting styles. *Personality Indiv Diff* 2017;117:249-254. [Crossref]
- Cicchetti D, Toth SL. The development of depression in children and adolescents. *Am Psychol* 1998;53:221-241. [Crossref]
- Barber BK, Olsen JE, Shagle SC. Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Dev* 1994;65:1120-1136. [Crossref]
- De Kemp RA, Scholte RH, Overbeek G, Engels RC. Early adolescent delinquency: The role of parents and best friends. *Criminal Just Behav* 2006;33:488-510. [Crossref]
- Grolnick WS, Kurovski CO, Dunlap KG, Hevey C. Parental resources and the transition to junior high. *J Res Adolesc* 2000;10:465-488. [Crossref]
- Willoughby BJ, Hersh JN, Padilla-Walker LM, Nelson LJ. "Back off"! Helicopter parenting and a retreat from marriage among emerging adults. *J Fam Issues* 2015;36:669-692. [Crossref]
- Padilla-Walker LM, Nelson LJ. Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *J Adolesc* 2012;35:1177-1190. [Crossref]
- Rousseau S, Scharf M. "I will guide you" The indirect link between overparenting and young adults' adjustment. *Psychiatry Res* 2015;228:826-834. [Crossref]
- Yılmaz H. İyi ebeveyn, çocuğu için her zaman her şeyi yapan ebeveyn değildir: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ) geliştirme çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Derg* 2019;3:3-30. [Crossref]
- Yılmaz H. Narsizme Giden Yolun İlk Adımı: "Şişirilmiş Benlik Duygusu Ölçeği" Geliştirme Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2018;73:1-16. [Crossref]
- Patton JH, Stanford MS, Barratt ES. Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *J Clin Psychol* 1995;51:768-774. [Crossref]
- Güleç H, Tamam L, Güleç MY, Turhan M, Karakuş G, Zengin M, Stanford MS. Psychometric Properties of the Turkish Version of the Barratt Impulsiveness Scale-11. *Klinik Psikofarmakoloji Bul* 2008;18:251-258. [Crossref]
- Derogatis LR. The brief symptom inventory (BSI): administration, scoring & procedures manual, 3rd ed. Baltimore, MD: Clinical Psychometric Research; 1992.

31. Çokluk O, Şekercioğlu G, Büyüköztürk S. Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem Yayıncılık 2012.
32. Wright S. Correlation and causation. *J Agric Res* 1921;20:557-585.
33. Spector PE, Brannick MT. Common method variance or measurement bias? The problem and possible solutions. In: Buchanan DA, Bryman A, editors. *The Sage Handbook of Organizational Research Methods*. Sage Publications Ltd.; 2009. p. 346-362.
34. Raykov T, Marcoulides GA. *An introduction to applied multivariate analysis*. Routledge/Taylor & Francis Group; 2008.
35. Shrout PE, Bolger N. Mediation in experimental and nonexperimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods* 2002;7:422-445.
36. Vater A, Moritz S, Roepke S. Does a narcissism epidemic exist in modern western societies? Comparing narcissism and self-esteem in East and West Germany. *PloS One* 2018;13:e0188287. [\[Crossref\]](#)
37. Klein HA, O'Bryant K, Hopkins HR. Recalled parental authority style and self-perception in college men and women. *J Genet Psychol* 1996;1;157:5-17. [\[Crossref\]](#)
38. Litovsky VG, Dusek JB. Perceptions of child rearing and self-concept development during the early adolescent years. *J Youth Adolesc* 1985;14:373-387. [\[Crossref\]](#)
39. Shek DTL. Perceived parental control and parent-child relational qualities in Chinese adolescents in Hong Kong. *Sex Roles* 2005;53:635-646. [\[Crossref\]](#)